

Motion

1983/84:1410

Förste vice talman Ingegerd Troedsson m. fl. Ändrade regler för avgörande av ärenden i riksdagen

I regeringsformen och riksdagsordningen finns ett antal föreskrifter om riksdagsarbetet som i stället för att befordra en smidig behandling av ärenden uppställer olika formella hinder för ärendenas avgörande och som i bland uppfattas som byråkratiska och tämligen onödiga.

Dessa föreskrifter fyller emellertid i allmänhet ett mycket bestämt syfte. De utgör ett skydd mot att en minoritet inom riksdagen genom överrumpling skall kunna driva igenom ett beslut som majoriteten motsätter sig. Hit hör bestämmelserna om föredragningslista till kammarens sammanträden och om talmannens skyldighet att föredra ärendena i den ordning som de har tagits upp på föredragningslistan (2 kap. 7 § RO). Ett annat exempel är föreskriften i 2 kap. 6 § RO om att kallelse till kammarsammanträde skall anslås minst fjorton timmar i förväg. En kallelse med kortare varsel kan förekomma men då endast under förutsättning att mer än hälften av riksdagens ledamöter medger att sammanträde får hållas.

I själva verket finns ett helt nätverk av bestämmelser vilkas huvudsakliga syfte är att förhindra att riksdagen genom överrumplande manövrer fattar beslut som inte överensstämmer med majoritetens vilja.

I detta skyddsnet finns emellertid ett hål som lämpligen bör täppas till.

Enligt 5 kap. 1 § riksdagsordningen skall ett utskottsbetänkande bordläggas två gånger innan ärendet får företas till avgörande. När ärendet förekommer för tredje gången, dvs. när det på kammarens föredragningslista till visst sammanträde finns upptaget såsom ett två gånger bordlagt ärende, är det formellt klart att avgöras vid detta sammanträde, även om avsikten har varit att hålla arbetsplenum först en senare dag. Denna omständighet kan medföra överrumpling.

Situationen illustreras bäst med ett tänkt exempel.

Till ett fredagssammanträde finns en föredragningslista som först uppstår ett antal interpellationer som skall besvaras och därefter under rubriken "två gånger bordl." ett utskottsbetänkande, som kammaren inte har hunnit behandla vid föregående dags arbetsplenum. På talmannens förslag hade kammaren vid torsdagssammanträdet beslutat att "till ett följande sammanträde uppskjuta behandlingen av återstående på föredragningslistan upptaget två gånger bordlagt ärende". Tanken var naturligtvis att ärendet skulle behandlas vid kammarens arbetsplenum på onsdag i följande vecka. — Men där fanns de som menade annat!

När interpellationerna har besvarats frågar talmannen som vanligt om "kammaren behagar åtskiljas". Till sin förvåning finner han att en ledamot

svarar "nej". Då talmannen trots detta finner att kammaren har beslutat i enlighet med hans förslag, begär ledamoten votering. Efter voteringssignalerna in finner sig de riksdagsledamöter som ännu är kvar i riksdagshuset. Sedan voteringspropositionen lästs upp företas omröstning. Vid omröstningen befinns att kammaren ej vill åtskiljas. Talmannen är då tvungen att fortsätta sammanträdet och att föredra det på föredragningslistan upptagna utskottsbetänkandet, som formellt är färdigt för avgörande. En ledamot begär ordet och yrkar bifall till den till betänkandet fogade reservationen. En annan ledamot yrkar bifall till utskottets hemställan. En tredje ledamot yrkar att ärendet skall återförvisas till utskottet för ytterligare beredning. Av 18 närvarande ledamöter visar sig emellertid endast fem stödja återförvisningsyrkandet. (Sex röster för återförvisning hade räckt för bifall till detta yrkande.) I den avgörande omröstningen bifalls den till betänkandet förfogade reservationen med 13 röster mot fem för bifall till utskottets hemställan.

13 riksdagsmän har i detta tänkta exempel kunnat driva igenom ett formellt oantastligt riksdagsbeslut. Detta beslut skulle kunna gälla en ändring av inkomstbeskattningen som inte kan rättas till förrän ett påföljande år på grund av förbudet mot retroaktiv skattelagstiftning till de skattskyldigas nackdel.

En befogad fråga är hur en sådan situation över huvud taget kan tillåtas uppkomma — om än teoretiskt. Svaret är att grundlagsutredarna avvisat de tankar som under utredningsarbetet fanns om en quorumbestämmelse. En sådan är mycket vanlig i andra parlament och innebär att parlamentet inte kan fatta beslut såvida inte ett visst minsta antal av parlamentets ledamöter är närvarande.

Mot bakgrund av det anförda vill vi därför föreslå att riksdagen vid lämpligt tillfälle överväger hithörande frågor. En av flera tänkbara lösningar utöver krav på viss närvaro vid beslut som avgörs medelst votering kan vara att ett ärende inte får företagas till avgörande vid annat sammanträde än sådant som i kallelse och anslag har angivits såsom arbetsplenium.

Vi hemställer därför

att riksdagen i lämpligt sammanhang beslutar överväga sådan ändring av riksdagens beslutsordning att sådan överrumpling som har exemplifierats i motionen förhindras.

Stockholm den 25 januari 1984

INGEGERD TROEDSSON (m)

STURE PALM (s)

KARL ERIK ERIKSSON (fp)

ANDERS DAHLGREN (c)

NILS BERNDTSON (vpk)